

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl soudcem Mgr. Kamilem Tojnerem v právní věci

žalobce: JUDr. J. H.,
bytem ,

proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení,
Křížová 25, Praha 5,

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 9. 11. 2023, č. j. X,

takto :

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 9. 11. 2023, č. j. X, a ze dne 11. 7. 2023, č. j. X, **se ruší** a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobce se domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí žalované, kterým byly zamítnuty jeho námitky proti rozhodnutí žalované ze dne 11. 7. 2023, č. j. X, o nepřiznání zvýšení starobního důchodu o částku zvýšení za vychované dítě pro nesplnění podmínek podle čl. II zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.
2. Žalobce namítl nezákonnost napadeného rozhodnutí a vady řízení. Poukázal na čl. II zákona č. 323/2021 Sb. Dle žalobce ze znění tohoto zákona plyne, že na zvýšení starobního důchodu má nárok pojištěnec, který o dítě pečoval v největším rozsahu. Oproti tomu napadené

rozhodnutí je vystavěno na závěru, že podstatnou okolností pro určení toho, kdo o dítě pečoval v největším rozsahu, je dopad péče o dítě na získanou dobu důchodového pojištění a vyměřovací základ. Zákon však de žalobce nespojuje dopad péče na dobu pojištění a vyměřovací základ, ale výlučně s rozhodným podílem na péči o dítě. Tomu odpovídá také text pozměňovacího návrhu poslance Hamáčka ke sněmovnímu tisku č. 1230. Dle žalobce nemůže být kratší doba důchodového pojištění a nižší vyměřovací základ obecně důkazem péče v největším rozsahu. Výchovné zákon spojuje se skutečnou výchovou, péčí o dítě. V průběhu řízení před správními orgány tvrdil, že o všechny děti pečoval v největším rozsahu, což dokládal například čestným prohlášením dcery. Úvaha žalované, že největší váhu má péče o dítě v nejmladším věku, neboť rodič poskytuje dítěti péči až do jeho zletilosti, je nad rámec zákona. Žalobce má za to, že správnost jeho úvah dosvědčuje i zmíněný zákon (čl. III bod 6), ze kterého vyplývá, že k prokázání výchovy slouží čestné prohlášení, nikoli evidenční listy. Žalovaná podle žalobce nezjistila řádně skutkový stav věci.

3. Žalobce poukázal na to, že vykonával základní vojenskou službu v délce necelých 4 měsíců, poté byl propuštěn na tzv. trvalou dovolenou, neboť matka dětí nebyla v té době schopná sama zajistit péči o dvouletou dceru. K tomuto propuštění žalobce došlo v roce 1976, přičemž šlo o ojedinělou záležitost, kterou bylo nutné prokázat četnými materiály včetně zprávy od vojenského lékaře. Pokud žalovaná hodnotí vyměřovací základ matky dětí v letech 1984 až 1988, přehlíží, že tehdy oba rodiče změnili práci, když se přestěhovali do Prahy. Jednalo se o rozhodnutí obou rodičů, ale větší zájem na stěhování měla dle žalobce matka, jejíž dva rodiče tehdy v Praze bydleli. Matka, která pracovala jako advokátka, musela vytvořit novou klientskou základnu, snížení příjmů nebylo způsobeno změnou péče. Žalobce dále poukázal na to, že žalovaná se zabývala zvýšením jeho příjmů od roku 1992, ale pominula jejich snížení u matky od stejného roku, kdy matka byla nucena v roce 2000 změnit z tohoto důvodu práci, výkon činnosti v novém zaměstnání musela ukončit a jít do starobního důchodu. Žalobce dále uvedl, že čerpal také ošetrovné, které někdy nahrazoval čerpáním dovolené. Žalobce rovněž nesouhlasí s tím, že by čestné prohlášení jeho dcery bylo účelové. Všechny tři děti řádně vychoval převážně sám, postaral se o jejich studium, všechny řádně pracují a mají rovněž děti, nejsou příjemci dávek. Pokud žalovaná pochybovala o tom, kdo z rodičů pečoval o děti v největším rozsahu, nic jí nebránilo, aby provedla výslech dětí. Žalobce také nabízel, že vedle prohlášení dcery obstará totéž u synů. Žalovaná podle žalobce vychází z toho, že jde o výlučný nárok ženy. Chybně byla posouzena i délka péče, kdy o nezletilé děti převážně pečoval žalobce, žalovaná také pochybila tím, že jednotlivé nároky na přiznání výchovného posoudila sumárně, nikoli vzhledem k jednotlivým dětem. Žalobce přitom o dceru pečoval nejvíce 14 let, z toho výlučně 5 let, o syna X nejvýše 15 let, z toho výlučně 6 let, o syna Y nejvíce 14 let a výlučně 8 let. Žalobce dobu výlučné péče v žalobě více nespécifikoval.
4. Žalovaná navrhla zamítnutí žaloby. Poukázala na čl. II zákona č. 323/2021 Sb. a dále na záměry zákonodárce ohledně zavedení výchovného. Ty jsou dle ní zjevné i v důvodové zprávě k návrhu zákona a mohou sloužit jako výkladové vodítko. Navrhovaná úprava reagovala na skutečnost, že průměrný starobní důchod žen je nižší než průměrný starobní důchod mužů. Smyslem výchovného je ocenit osoby, které získaly významnou zásluhu z hlediska budoucnosti financování základního důchodového pojištění tím, že dlouhodobě zajišťovaly výchovu dítěte, čímž se (obvykle) postaraly o přínos nového pojištěnce do systému. Vzhledem k tomu, že osobami, které výchovu dětí v největším rozsahu zajišťovaly, jsou převážně ženy, docílí se tímto opatřením částečného snížení často kritizovaného rozdílu mezi průměrným starobním důchodem žen a mužů. Primárně tak záměr zákonodárce mířil

bezpochyby na ženy. Prvotním důvodem pro zavedení výchovného tedy bylo zmírnění statistického rozdílu mezi průměrným starobním důchodem mužů a žen, který činil více než 2 000 Kč. Jednou z příčin tohoto rozdílu jsou výkyvy v kariérách žen, které nastávají v důsledku výchovy dětí. Nelze přisvědčit výtce žalobce, že úvahy o kariérním období jsou liché, kdy i sám cituje z návrhu poslance Hamáčka o smyslu zákona. Ačkoliv výchovu dětí nepochybně zajišťují i muži, je v praxi běžné, že jejich kariéra není výchovou negativně ovlivněna. Nepřetržité zaměstnání a vyšší výdělky se samy o sobě pozitivně projeví na výši důchodu. Nejvýznamnější dopad na pracovní kariéru má výchova dítěte zejména v jeho předškolním věku a v prvních letech povinné školní docházky. V pozdějším období jsou již děti samostatné, není třeba z důvodu zajištění jejich výchovy přerušovat kariéru. Jeví se tedy přirozené, že výchovné má ze své podstaty náležet tomu z rodičů, který se výchově více věnoval právě v raném stádiu života dítěte, což bývá obvykle matka. O uznání výchovy pro muže lze uvažovat zejména v případech, kdy péče matky skončila z jakýchkoliv důvodů (např. rozvod, prokazatelně faktické opuštění dítěte, vážná nemoc, úmrtí) ve velmi nízkém věku dítěte, nebo kdy dítě bylo ve velmi nízkém věku svěřeno do výchovy otce, přičemž výchova měla prokazatelně negativní vliv na jeho pracovní kariéru. Výchova každého dítěte se posuzuje zvlášť, a to od narození do jeho zletilosti (tj. do 18 let) s tím, že celá částka výchovného za výchovu konkrétního dítěte náleží té osobě, která výchovu tohoto dítěte zajišťovala ve větším rozsahu. Výchovné je na rozdíl od snížení důchodového věku koncipováno jako nárok genderově neutrální.

5. Žalobce uplatnil žádost o zvýšení starobního důchodu za výchovu tří dětí s tím, že jejichž matka, která zemřela v roce 2017 o děti pečovala v menším rozsahu než žalobce. Byli rozvedeni od léta 1989, všechny děti byly svěřeny do jeho péče, dcera ihned při rozvodu, synové později. Žalovaná nesporně, že žalobce se významnou měrou podílel na výchově dětí i v době před jejich svěřením do jeho výhradní péče, ale nebylo prokázáno, že v relevantním období (od narození dětí do jejich zletilosti) oproti jejich matce se rozsah jeho péče o dítě jakkoli vymykal obvyklému způsobu řádné společné péče rodičů o dítě, a to za situace, kdy oba rodiče pracovali, děti navštěvovaly předškolní a školní zařízení, byly zdravotně indisponovány v rozsahu nepřekračujícím běžnou dětskou nemocnost a realizovaly svoje zájmové aktivity, tzn. že osobně pečoval o 3 děti v největším rozsahu ve smyslu ustanovení § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění. Zohlednění péče ve větším rozsahu pro účely uznání a zápočtu výchovy nemá příliš společného s hmotným zajištěním dítěte (rodiny), není zde rovnítko mezi výchovou v duchu dotčené právní úpravy a získáváním finančních prostředků. Domáhaný nárok může vzniknout jen jedné osobě – zákon neumožňuje jakési paralelní čerpání, a neumožňuje ani „přechod“ v situaci úmrtí jinak oprávněné osoby. Důkazní břemeno v řízení vedeném na základě žádosti leží primárně na žadateli. Žalobce nedoložil kromě čestného prohlášení a rozsudků soudu žádné důkazní prostředky prokazující výkon jeho péče, a to i na úkor vlastní výdělečné činnosti ve větším rozsahu než matka. Nedoložil žádné důkazy, které by prokazovaly, že rozsah jeho péče o dítě by se jakkoli vymykal obvyklému způsobu řádné společné péče rodičů o dítě, a to za výše uvedené situace rodiny. Žalovaná usoudila, že šlo o obvyklou společnou péči rodičů o dítě, kdy péči o děti od narození po dobu předškolního a školního věku zajišťovala ve větším rozsahu matka, která nebyla osobou bezmocnou, zdravotně znevýhodněnou, v důsledku čehož by nemohla nebo nesměla pečovat o dítě od jejich narození až do doby soudního svěřením do péče otci, způsobem a v rozsahu, odpovídajícím jeho věku, Naopak v rozsudku je zmíněno, že řádně pečuje, chodí na třídní schůzky, dělá úkoly. V rozsudku o rozvodu je výslovně zmíněno, že se matka stará o dva syny a otec o dceru poslední tři měsíce, tzn. nic

nenasvědčuje tomu, že by matka řádně nepečovala o tři děti do té doby. Děti nebyly matce odebrány z důvodu zanedbání péče, děti byly svěřeny do péče otce postupně dle vzájemné dohody rodičů při rozvodu manželství. Žalovaná v obecné rovině souhlasí s tím, že rozhodnutí soudu o svěření dítěte do péče otce může jistě hovořit pro zásadní podíl na péči od tohoto dne, popř. i kratší dobu již před rozhodnutím soudu. Je však třeba brát v potaz tehdejší věk každého z dětí. V námitkách žalobce ani netvrdil, že by manželka před rozvodem o děti v zákonem požadovaném rozsahu, či snad vůbec, nepečovala, naopak potvrdil, že se o ně výlučně starala do jejich 4 let, pak oba společně. Toto sdělení odporuje údajům jím stvrzených na žádosti a jejímu doplnění, kdy trval na tom, že se výlučně ve větším rozsahu staral po celou dobu o děti sám, a to již od narození. V žalobě pak tvrdí, že pečoval o děti po dosažení 4 let ve větším rozsahu on sám. Žalobcova prohlášení o délce a intenzitě péče o děti se zásadně rozcházejí a nelze je považovat za věrohodná. Pokud žalobce/otec tří dětí po dobu od jejich narození, během předškolního věku a raného školního věku chodil do zaměstnání bez nulových příjmů, zkrácení pracovní doby a čerpání volna k ošetřování dítěte, zajišťovala tuto nezbytnou péči ve větším rozsahu matka dítěte na úkor své výdělečné činnosti, čímž u ní došlo k poklesu příjmu a čerpání náhradních dob, což je podrobně specifikováno v rozhodnutí o námitkách. Je zřejmé, že bývalá manželka žalobce z důvodu porodu a péče o děti dosahovala nižších či nulových příjmů v zaměstnání a čerpala i ošetřovné. Výchovné by podle platného zákona náleželo jí (za předpokladu splnění všech zákonných podmínek). Žalobce nesprávně odvozuje svůj nárok na výchovné jen podle délky časového období jeho péče. Čtyřletý úsek osobní péče otce o dceru X, čtyřletý úsek osobní péče otce o syna X a šestiletý úsek osobní péče otce o syna X v době po rozvodu, kdy byly děti již samostatné, nemůže prolomit váhu péče matky ve větším rozsahu po dobu od narození dětí do jejich 14, 14 a 11 let. Žalobce neprokázal, že by v relevantním období (tj. od narození dětí do jejich zletilosti) oproti matce dětí zajišťoval ve větším rozsahu osobní péči a výchovu o dceru a dva syny, po celou dobu již od jejich narození do zletilosti, ta je nesporná toliko po rozvodu manželství a rozhodnutí soudu o jejich svěření do jeho péče.

6. V replice žalobce poukázal na to, že předložil čestné prohlášení své dcery a byl ochoten opatřit dále prohlášení synů. Pokud měla žalovaná za to, že prohlášení je nedostačené, mohla provést výslech dětí. Dle žalobce jsou to právě děti, kdo může poskytnout v tomto ohledu relevantní informace. Rovněž žalobce dodal, že jej ani nenapadá, jaké další důkazy by měl žalované předložit, a to i s ohledem na časový odstup. Žalované také dle žalobce nic nebránilo, aby jej poučila o důkazech. Za skutkový stav je odpovědná žalovaná, která má povinnost účastníka řízení o důkazech poučit. Žalobce se dále domnívá, že mu žalovaná vyčítá, že byl schopen zorganizovat výkon zaměstnání s péčí o dítě, opomíjí, že například pracoval v noci či ve volném čase. Tyto informace pak mohla získat právě výslechem dětí. Žalovanou nebylo reagováno ani na popis rozsahu péče o děti. Přístup žalované byl dle žalobce předpojatý a tendenční.
7. V duplice žalovaná uvedla, že samozřejmě znění zákona je rozhodující, nicméně pro správnost posouzení oprávněnosti nároku nelze pominout důvodovou zprávu, z níž je zřejmý důvod a účel vydání zákona. Posuzování rozsahu výchovy pro účely zhodnocení nároku na výchovné nemá za cíl devalvovat výchovu ostatních pečujících osob, zákon však neumožňuje, aby si za výchovu téhož dítěte nárokovalo výchovné více osob. Nárok na něj přiznává pouze té osobě, která zajišťovala výchovu v největším rozsahu. To mívá obvykle za následek, že se v příjmech takové osoby (oproti příjmům ostatních vychovávajících osob) projeví výchova dítěte nejvíce negativně (z důvodu nestabilních příjmů, čerpání ošetřovného apod.). Z toho poté plyne i nižší starobní důchod takové osoby, což má právě výchovné

kompenzovat. Přiznání výchovného jednomu z rodičů nemá stigmatizovat druhého rodiče. Jde „pouze“ o kompenzaci dopadů výchovy dětí do pracovní kariéry vychovávající osoby. Rodinný život většinou ovlivňuje jak matku, tak otce dětí, kdy obvykle při volbě zaměstnání oba hodnotí faktory, jako jsou dojíždění do práce, rozvržení pracovní doby nebo různé benefity pro zaměstnance-rodiče. Takové okolnosti však nebyly hlavním důvodem zavedení výchovného, které má kompenzovat výpadek příjmů nebo významné snížení příjmů z důvodu péče o děti, což v případě žalobce nenastalo. Důkazní břemeno v řízení vedeném na základě žádosti spočívá na žalobci - žadateli, nikoli na žalované. Žalobce musí svá tvrzení hodnověrně prokázat a doložit. Žalobce neprokázal, že by v relevantním období (tj. od narození dětí do jejich zletilosti) oproti matce zajišťoval ve větším rozsahu osobní péči a výchovu o všechny děti po celou dobu již od jejich narození až do zletilosti. Jednoznačná je toliko péče o děti od jejich svěření do jeho péče soudním rozhodnutím.

8. Ze správního spisu soud zjistil tyto pro řízení podstatné skutečnosti.
9. Dne 25. 9. 2022 podal žalobce žádost o zvýšení starobního důchodu za tři vychované děti. K žádosti sdělil, že s bývalou manželkou se rozvedl v roce 1989, dcera byla tehdy svěřena do jeho péče, po přibližně roce pak i dva synové. To, že měl od té doby tři nezletilé děti v péči, lze doložit jejich prohlášením a dá se dovodit i z toho, že žalobce po celou dobu čerpal přídatky na děti. Bývalá manželka zemřela v roce 2018.
10. Žalobce k výzvě předložil rozsudky o rozvodu a péči nezl. dětí s tím že tyto požadavky považuje za diskriminující, neboť u matek dochází ke zvyšování starobního důchodu automaticky.
11. Dle rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 6. 6. 1989 bylo rozvedeno manželství žalobce a do výchovy mu by svěřena dcera, nar. X. Rozsudkem ze dne 2. 6. 1992 byl do výchovy žalobce svěřen starší syn, nar. X, který dle odůvodnění rozsudku bydlel u žalobce již od 5/91. Rozsudkem ze dne 18. 5. 1995 byl do výchovy žalobce svěřen mladší syn, nar. X, který dle odůvodnění rozsudku bydlel u žalobce již od 4/94.
12. Výzvou ze dne 3. 3. 2023 žalovaná vyzvala žalobce, aby doplnil, v čem spočíval větší rozsah jeho osobní péče o dítě oproti matce dítěte, jak ovlivnila péče o dítě negativně pracovní kariéru žalobce (např. měl žalobce uvést dobu zaměstnání s kratšími pracovními úvazky, zda během kariéry čerpal ošetrovné na péči o nemocné dítě apod.), kdo osobně a celodenně pečoval o dítě do 4 let věku.
13. Žalobce sdělil, že péči o děti zajišťoval sám, neboť mu byly děti svěřeny do péče. Matka se na péči nepodílela, děti s ní neudržovaly žádný styk. Z jeho péče o děti plyne, že jeho profesní život byl omezen. Nemohl využít všech atraktivních profesních možností. Ošetrovné čerpal u všech dětí pravidelně, zůstával s nimi doma, tomu pak přizpůsobil svůj výkon advokacie. Po narození dětí do jejich 4 let věku pečoval o ně převážně sám.
14. Rozhodnutím ze dne 11. 7. 2023, č. j. X žalovaná žádost žalobce zamítla. Dle správního orgánu I. st. žalobce pečoval o dceru a staršího syna od 14 let, o mladšího od 11 let, tvrzení žalobce o jeho výhradní péči od narození proto neodpovídá skutečnosti. Z nijak v rozhodnutí specifikovaných podkladů má dle žalované plynout, že do doby svěření výlučné péče o děti pečovala v největším rozsahu jejich matka.
15. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce námitky. Na děti čerpala 2letou mateřskou dovolenou jejich matka, o děti se žalobce staral až do ukončení studia. Do rozvodu pečovali o dceru oba rodiče společně. Matka ani žalobce neměli upravenou pracovní dobu, ráno

odváděl dceru do předškolního zařízení žalobce, odpoledne ji vyzvedávala matka, nebo naopak. V případě nemoci dcery se rodiče v péči střídali, ošetrovné čerpali oba. O staršího syna pečovali rodiče po mateřské dovolené společně, po přestěhování do Prahy o něj pečoval převážně žalobce. Matka ani otec neměli upravenou pracovní dobu, ráno odváděl syna do předškolního zařízení žalobce, odpoledne jej vyzvedávala matka, nebo naopak. V případě nemoci syna se rodiče v péči střídali, ošetrovné čerpali oba. O mladšího syna pečovali rodiče společně. Matka neměla upravenou pracovní dobu, zatímco žalobce ano, aby mohl vyzvedávat syna z předškolního zařízení. V případě nemoci pečovala o syna babička (matka bývalé manželky), což byl i důvod stěhování rodiny do Prahy. Poté byl svěřen do výlučné péče matky, od dubna 1994 do péče otce. Osobou, která se o děti starala více, byl dle jeho názoru jednoznačně on, kdy tato větší míra péče vedla poté i dceru k rozhodnutí žít u něj. Poukázal na to, že vykonával různé domácí práce, připravoval se s dětmi do školy, chodil na třídní schůzky. Péče matky o děti do rozvodu byla nevýrazná.

16. Žalovaná v napadeném rozhodnutí potvrdila rozhodnutí ze dne 11. 7. 2023, kdy konstatovala, že žalobce neobjasnil nakolik se mu podařilo ve větším rozsahu pečovat o děti během vojenské služby (1. 9. 76 – 20. 2. 1977) a v roce 1983, kdy začal pracovat v Praze a rodina bydlela v Kroměříži. Tvrzení žalobce o jeho převážné péči nepovažuje za věrohodná, přičemž tvrzení doložil pouze čestným prohlášením dcery a byl ochoten zajistit i čestná prohlášení synů. Svědectví dětí však může být relevantní až pro jejich pozdější věk, kdy jsou samostatnější a nevyžadují tak velkou péči jako v prvních letech života, přitom v pozdějším věku je péče žalobce prokázána rozsudky. Tvrzení dcery o vodění do školky a zpět je v rozporu s tvrzením žalobce, že péči vykonávali oba rodiče. Tvrzení dcery o čerpání ošetrovného žalobcem po dobu její nemoci je v rozporu s evidenčními listy rodičů. Svěření dětí do péče žalobce může zkreslovat náhled dětí na celkový poměr péče rodičů o děti a rozhodně nesvědčí o rozsahu péče v předškolním věku, která je nejvíce časově náročná. Z evidenčního listu důchodového zabezpečení vyplývá, že péče o děti se podstatně více projevila na vyměřovacích základech matky, proto nelze žalobci přiznat výchovné. Nejde jen o samotnou délku péče, ale o její celkový rozsah a intenzitu, přičemž největší váhu má péče v prvních dnech života dítěte, kdy dítě vyžaduje nejvíce péče. V pozdějším věku se stává dítě samostatnější. Případná péče po dosažení zletilosti dítěte je pro přiznání výchovného zcela nepodstatná. Nejde jen o posouzení délky péče ve větším rozsahu, ale podstatnou okolností je dopad péče o dítě na získanou dobu pojištění a vyměřovací základy. Během společné péče měla matka celkově nižší vyměřovací základy a docházelo u ní k nepoměrně větším poklesům vyměřovacích základů než u žalobce, i když měli podobné vzdělání. Z toho vyplývá, že před rozvodem o děti podstatně více pečovala matka, přitom žalobce své tvrzení o opaku neprokázal. Rozdíl výlučné péče rodičů po rozvodu není tak výrazný, když ani u žalobce nevedlo k přerušení pracovní kariéry.
17. Městský soud v Praze přezkoumal dle § 75 s. ř. s. napadené rozhodnutí a jemu předcházející řízení v mezích žalobou uplatněných žalobních bodů a vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu.
18. Podle čl. II odst. 1 zákona č. 323/2021 Sb. *starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, se zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.*
19. Podle čl. II odst. 3 téhož zákona *se podmínky výchovy dítěte pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod*

přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přiblíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy. Zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží, pokud se pojištěnec vůči dítěti dopustil jako pachatel, spolupachatel nebo účastník úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem podle trestního zákoníku nebo obdobných úmyslných trestných činů podle dříve platných právních předpisů.

20. V rámci urgency vyřízení věci žalobce soudu sdělil, že se jedná o jednoduchou věc. Z judikatury krajských soudů ohledně výchovného na www.nssoud.cz vyplývá judikatorní kvas, který zjevně nekončí (např. rozsudky Krajského soudu v Brně sp. zn. j. 34 Ad 26/2023 a sp. zn. 41 Ad 4/2024, oproti tomu rozsudky Krajského soudu v Praze sp. zn. 49 Ad 20/2023 a sp. zn. 58 Ad 15/2024). Co rozsudek to odlišný názor, i nyní soud připojuje další. V posuzované věci se soudce neztotožnil s většinovým názorovým proudem, který dovodil podmíněnost nároku na výchovné zásahem do pracovních či výdělkových možností pečující osoby, případně s upřednostněním péče o dítě raného věku, kdy soudy takovou podmíněnost dovodily z důvodové zprávy navržené novely.
21. V mezidobí vyhlášení a vypracování tohoto rozsudku rozhodl Nejvyšší správní soud rozsudkem č. j. 10 Ads 271/2024 – 35 ze dne 12. 3. 2025 o výkladu pojmu *péče v největším rozsahu* ohledně podmínky zásahu do pracovních či výdělkových možností pečující osoby, tedy podmíněnosti snížení příjmu nebo jiného zásahu do pracovní kariéry rodiče v důsledku výchovy dítěte. Městský soud v Praze se zcela ztotožňuje s uvedeným rozsudkem NSS, dle kterého *„Zavedení podmínky zásahu do pracovní kariéry by nepřipustně zúžilo okruh osob, kterým má výchovné skutečně náležet. Podmínka přitom nijak nevyplývá ze zákona a nelze ji dovodit ani z důvodové zprávy. Dovození takové podmínky by ve svém důsledku vedlo v některých případech až k neúnosným situacím, zejména z důvodu dokazování (ať už prokázání „nepovýšení“ v důsledku výchovy dětí či nemožnosti dále studovat), které by se pravděpodobně omezilo na pouhé srovnávání vyměřovacích základů z osobních důchodových listů pečujících osob. Rovněž s ohledem na rozmanité skutkové okolnosti a specifika jednotlivých povolání je takové kritérium nelogické a v konkrétních případech i nespravedlivé. Lze si totiž představit řadu reálných situací, kdy by takový výklad vedl k nepřiznání výchovného i u osob, které o dítě skutečně pečovaly v největším rozsahu, např. u prarodičů (ze zákona je zjevné, že je možná péče dalších osob, nejen rodičů) a například ani u některých podnikatelů se péče o dítě v jejich kariéře nemusí (v závislosti na řadě faktorů) formálně projevit. Péče v největším rozsahu se posuzuje od narození po nabytí zletilosti vychovávaného dítěte. Je proto nezbytné zohlednit výchovu a péči po celou dobu nezletilosti dítěte.“* Dále soud uvedl, že *„nehodlá nikterak zpochybňovat mimořádnou náročnost péče o dítě v jeho nejranějším věku, k čemuž je třeba při posuzování celkové péče o ně přiblížit. Ve shora naznačeném případě by však výchovné mělo náležet otcí, a to i v případě, že se tato péče nijak viditelně a kvantifikovatelně nepromítla do jeho pracovních či studijních možností. Opačný výklad by totiž vedl k závěru, že nárok na výchovné má ve skutečnosti pouze ten, kdo s dítětem zůstal na mateřské/rodičovské dovolené, a péče o dítě ve starším věku by byla de facto irrelevantní. To však nebylo záměrem zákonodárce, který naopak vyžaduje posuzování péče od narození až po dosažení zletilosti (což potvrzují také krajské soudy v uvedených rozsudcích).Nelze proto vyloučit, že péči v největším rozsahu bude vykonávat i osoba, u které se péče v pracovní či studijní oblasti života nijak viditelně neprojeví. Existence vyloučených dob pojištění, pokles příjmů či jiné zásahy do pracovní oblasti oproti obdobím, kdy péče poskytována*

nebyla, proto může představovat významnou indicii při zjišťování skutkového stavu. Jejich absenci však nelze považovat za rozhodnou překážku pro vznik nároku na výchovné podle čl. II zákona č. 323/2021 Sb.“

22. Žalobou napadené rozhodnutí je v rozporu s výše uvedenými závěry, kdy jde zjevně o obecnou praxi žalované, dle které je podmínkou pro přiznání výchovného otci dítěte prokázání snížení příjmu otce, a nebo intenzivní péče o velmi malé dítě po dobu rodičovské dovolené (jakkoli v této části rané péče není názor NSS zcela jednoznačný). Důvody rozhodnutí žalované o důchodové prioritě výchovy dítě v počátečních letech života dítěte nemají oporu v zákoně, shodně jako podmínka vlivu péče o dítě na příjem žalobce, jakkoli dle odůvodnění „poslaneckého“ návrhu o zavedení výchovného sledovaným cílem změny zákona o důchodovém pojištění bylo kromě *ocenit osoby, které získaly významnou zásluhu z hlediska budoucnosti financování základního důchodového pojištění tím, že dlouhodobě zajišťovaly výchovu dítěte, čímž se (obvykle) postaraly o přínos nového pojištěnce do systému, také snížení rozdílu mezi průměrným starobním důchodem žen a mužů v důsledku péče žen o děti*, ale jednalo se i o reakci na budoucí srovnání důchodového věku mužů a žen (<https://bit.ly/3YeBobp>). Tyto cíle však zákonodárce do textu zákona neuvedl, aby snížení příjmu nebo péče o dítě v raném věku byly podmínkou výchovného. Nejvyšší správní soud zjevně v reakci na vývoj společnosti po roce 1989 a tím i možnosti pečovat o dítě bez zásahu do příjmu společně s rozšířením faktické péče otců o děti odmítl vykládat podmínky výchovného nad rámec textu zákona.
23. V posuzované věci žalobce nakonec nepopřel, že výchova dětí během rodičovské dovolené po dobu 2 let u každého z dětí byla v převážném rozsahu učiněna matkou, ostatní vyloučené doby či doby pracovní neschopnosti matky mimo dobu rodičovské dovolené dle soudu nijak neprokazují, že před rozvodem by péče obou rodičů nebyla obdobná, tedy kromě výkonu základní vojenské služby a pobytu žalobce v Praze v době, kdy matka se dětmi bydlela v Kroměříži (1983-84). Bylo tak na žalované, aby provedla „účetní uzávěrku“ doby péče rodičů. Jelikož takto neučinila, dopustila se nezákonnosti, a proto již z tohoto důvodu soud napadené rozhodnutí dle § 78 odst. 1 s. ř. s. zrušil. Jelikož shodnou vadou trpí i rozhodnutí správního orgánu I. st. soud dle § 78 odst. 3 s. ř. s. zrušil i rozhodnutí I. stupně.
24. Námitku nesprávného hodnocení prohlášení dcery a neprovedení výslechu synů soud nepovažuje za důvodnou. Závěr žalované o nízké vypovídací hodnotě tvrzení o péči o malé dítě je relevantní, zejména pokud se jedná o běžnou rodinu s podílem obou rodičů na péči o děti. Jakkoli čestné prohlášení činí potomci žadatele již jako dospělé osoby, stále se jedná o informace vycházející z dětství, nehledě k rozporům ohledně ošetřovného za péči o nemocné děti, které žalovaná identifikovala v napadeném rozhodnutí se zřetelem k době pojištění žalobce. Pokud žalobce hodlal prokázat, že po dobu manželství vykonával většinu péče o děti namísto jejich matky, bylo na žalobci, aby navrhl důkazy k prokázání takového tvrzení, které nemělo oporu v listinných podkladech (rozsudky o rozvodu a péči o děti). Žalobce v řízení o námitkách uvedl, že „není problém předložit čestná prohlášení synů“, ale že to považuje za nadbytečné. Pokud by to žalovaná však vyžadovala, má jej k tomu vyzvat. Soud má za to, že je primárně na žadateli, aby navrhl důkazy k prokázání svých tvrzení, nikoli na správním orgánu, aby žadateli radil, zda a co má navrhnout. Oproti tomu je však správní orgán povinen zjistit skutkový stav (§ 3 správního řádu), o němž nejsou důvodné pochybnosti, tudíž není zcela odkázán na důkazní aktivitou účastníka. Podle § 12 písm. b) zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení orgány sociálního zabezpečení mohou vyzvat příjemce dávky sociálního zabezpečení, aby osvědčil skutečnosti rozhodné

pro nárok na dávku, její výši a výplatu. V souladu s § 12 písm. písm. e) téhož zákona pak může správní orgán vyzvat i jinou osobu k osvědčení rozhodných skutečností. Řízení ve věci starobního důchodu je ovládáno jak inkviziční zásadou s vyšetřovací povinností správního orgánu, tak zásadou dispoziční, dle které je povinnosti účastníka tvrdit rozhodné okolnosti a navrhnout k jejich prokázání důkazy. Správní orgán má povinnost z vlastní iniciativy a vlastními prostředky objasňovat sporné skutečnosti. Účastníci správního řízení musí označit důkazní prostředky k prokázání svých tvrzení (§ 52 správního řádu). Zároveň je správní orgán povinen seznámit účastníka s podklady, v posuzované věci i s dobou péče žalobce o děti. Pokud by žalovaná postupovala v souladu s výše uvedenými závěry NSS, seznámila žalobce s podklady i s hodnocením jeho doby péče o děti, potom by žalobce byl zcela odpovědný za důkazní stav, tedy zda navrhne další důkazy. Žalobce je však vzdělán v oboru práva, proto si musel být vědom toho, že předložit čestné prohlášení synů bylo zcela v jeho dispozici bez součinnosti žalované. Jakkoli žalovaná postupovala v rozporu se zákonem, bylo žalobci zřejmé, že žalovaná sporuje dobu jeho péče, proto mu nic nebránilo navrhnout další důkazy. Námitka neprovedení výslechu synů tak sama o sobě není důvodná.

25. V novém řízení bude na žalované, aby sečetla doby převážné nebo výlučné péče jednoho z rodičů u každého dítěte samostatně se zřetelem k obsahu rozsudků o rozvodu i o péči o děti s přihlédnutím k převažující péči matky po dobu rodičovské dovolené u každého dítěte pro toto dítě. Vzhledem k datu narození staršího syna lze mít za to, že oba rodiče pečovali o dceru během rodičovské se starším synem ve shodném rozsahu, nebude-li prokázáno jinak. V této souvislosti soud uvádí, že součástí správního spisu je pouze část evidenčních listů důchodového pojištění matky, z obsahu spisu nelze ověřit dobu rodičovské dovolené matky za dceru a staršího syna. Lze mít za to, že péče matky dále převažovala po dobu základní vojenské služby žalobce i po dobu jeho pobytu v Praze bez rodiny, která byla v Kroměříži. Tato doba nebyla ve správním řízení blíže určena. Součet doby rodičovské, základní vojenské služby (tyto doby u dcery mohou mít průnik množin dob) a samostatný pobyt v Kroměříži společně s výlučnou péčí matky dle rozsudku poté musí žalovaná poměřit s dobou výlučné péče stěžovatele dle rozsudků, kdy žalovaná již reflektovala obsah odůvodnění rozsudků, ze kterého je patrné, kdy děti byly již fakticky v péči žalobce. Z předběžného výpočtu doby péče rodičů soudem na základě neúplných podkladů i tvrzení žalobce, vyplývá, že doba výlučné péče žalobce o dceru může být o několik měsíců delší než u matky, u staršího syna kratší o více jak o rok a u mladšího syna je doba péče rodičů srovnatelná (přesná zjištění rodičovské a doby pobytu rodiny bez žalobce v Kroměříži nejsou obsahem správního spisu). S výsledkem zjištění žalované o době převážné péče rodičů by měl být žalobce v novém správním řízení seznámen, aby mohl vznést námitky a navrhnout důkazy dříve, než bude vydáno rozhodnutí. Např. v rozsahu vojenské služby je tvrzení žalobce v rozporu se zjištěním žalované, doba rodičovské (mateřské) a odděleného bydlení Praha-Kroměříž (1983-84) není vyjasněná, přitom rozdíly doby péče rodičů o děti nejsou nijak zásadní. Je vyloučeno, aby doba převažující péče rodičů byla zjišťována teprve v soudním řízení, jestliže ve správním řízení žalovaná výpočet převažující doby poměřila nezákonným kritériem snížení příjmů žalobce a preferencí péče o dítě v nijak specifikovaném věku, v čemž soud shodně se žalobcem spatřuje nedůvodné zlehčování péče žalobce o děti po jejich svěření do jeho péče.
26. Soud má za to, že výklad pojmu *péče největšího rozsahu* skýtá další otázku výkladu v oblasti určení rozdílu rozsahu péče pečujících osob, kterou dosud NSS neřešil. Jakkoli se soudce ztotožňuje s výše uvedeným výkladem NSS ohledně vázanosti textu zákona, má ohledně rozdílové definice pojmu *péče největšího rozsahu* za to, že pouhý text zákona není dostatečný

k výkladu daného pojmu. Je nesporné, že *péči největšího rozsahu* bude péče, která z hlediska doby bude oproti péči ostatních osob o dítě nejdelšího trvání. Ze zákona však neplyne, zda požadovaný rozdíl doby péče je pouze prostým pořadovým nebo je vyžadován určitý kvantifikovaný, a tím i kvalitativní rozdíl. Jakkoli vztah jednotlivce a státu v oblasti ekonomicko-sociální směřuje k bližšímu propojení jednotlivce na stát vytvořením nárokové státní „ekonomiky přerozdělování“, má soud stále za to, že zákonné plnění státu je podmíněno nikoli jen momentální snahou zákonodárce získat volební hlasy, ale i reakcí na určitý společenský jev hodný řešení, např. z důvodu výskytu nerovnosti subjektů nebo potřeby zachování základní práv či společenského sociálního smíru. V důvodové zprávě uvedené *ocenění za nového pojištěnce* náleží pouze jednomu z vychovatelů (obvykle rodičů). Z hlediska obecně nepřípustné nahodilosti soud považuje nepřípustné, aby o přiznání výchovného rozhodovala např. nahodilost svěření dítěte do péče se zřetelem k datu narození, nebo ojedinělý pobyt jednoho z rodičů na výletě s dítětem či shodně ojedinělá péče o nemocné dítě. Vzhledem k obvykle zásadní době od poskytnutí péče je velmi obtížné, až nemožné, prokazovat nepatrné rozdíly v péči o dítě. Z hlediska obecné spravedlnosti, rovnováhy společnosti, soud nenalézá důvody pro poskytnutí výchovného v situaci, kdy podíl péče obou rodičů nebo jiných osob sice není shodný, ale je obdobný. Soud v takovém případě nenalézá důvod výběrového ocenění pouze jedné osoby, jestliže míra zátěže osob je obdobná. Soud se tímto nevlamuje do již zavřených dveří podmínky nižšího příjmu či rodičovské, ale hledá vůli racionálního zákonodárce jakožto metodu výkladu. „Vůle zákonodárce není metodou výkladu, nýbrž cílem výkladu a výsledkem výkladu, výrazem pro apriorní nezbytnost systémově-nerozporného výkladu celého právního řádu. Je proto možné konstatovat jako vůli zákonodárce to, co nikdy jako vědomá vůle autora zákona nebylo přítomno. Interpret může rozumět zákonu lépe, než mu rozuměl jeho tvůrce, zákon může být moudřejší než jeho autor – on právě musí být moudřejší než jeho autor.“ (Radbruch, G. Rechtsphilosophie. Studienausgabe. 2. Aufl., Hrsg. R. Dreier, S. Paulson, Heidelberg 2003, s. 107; citováno dle Holländer, P. Philosophie práva. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s. 85, citováno naposledy v usnesení NSS č. j. 2 As 109/2024 – 14). V případech výsledku politického oportunismu nebo levicové snahy popírající objektivní nerovnosti je však velmi obtížné nalézt vůli racionálního zákonodárce, jestliže dle soudce bylo možné sledovaných cílů dosáhnout racionálněji již v době vzniku slabšího postavení převážného vychovatele nebo v ekonomické následné provázanosti nového pojištěnce s jeho vychovatelem ve starobním důchodu. V této souvislosti je nutné přijetí výchovného zařadit do kontextu tehdejší politické situace. Zvýšení starobního důchodu o výchovné navrhl v roce 2021 jako poslanec Jan Hamáček, v té době ministr vnitra a předseda vládní strany, tehdy označena jako ČSSD, ministrem práce a sociálních věcí byla taktéž členka ČSSD, Jana Maláčová. Přičemž se jednalo o pozměňovací poslanecký návrh k návrhu vlády na zvýšení starobního důchodu o 300 Kč a to několik měsíců před parlamentními volbami 2021 (<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=1230>).

27. Soud má za to, že rozdíl v době osobní péče o dítě musí být natolik zjevný, aby mohla být konstatována *péče největšího rozsahu* ve smyslu zákona o důchodovém pojištění. Soud pojem *největší rozsah péče* nevykládá jen ve smyslu rozlišení péče více osob, ale i jako vyjádření míry převahy péče o dítě. Pokud má být rozdíl péče o dítě znatelný, musí jít o rozdíl v převážné péči nejméně o 1 rok, což odpovídá zásadní době v životě dítěte (školní rok s prázdninami). Ostatně zákon o důchodovém pojištění ohledně starobního důchodu používá jednotku času – rok, jde o relevantní dobu pro celou oblast starobního důchodu. Zároveň požadavek zjevného rozdílu péče bude mít pozitivní vliv na průběh správního řízení ve smyslu jeho

zklidnění, jakkoli konstrukce výchovného vede ke zteči zejména rozvedených rodičů s procesní účastí nyní již dospělých dětí. V případě podmínky znatelného rozdílu nebudou předmětem řízení nuance v rozsahu péče, ale zásadní doba péče opírající se o jiné důkazy než čestná prohlášení či svědectví potomků žadatelů o výchovné.

28. Podmínka *péče největšího rozsahu* pro přiznání zvýšení starobního důchodu za vychované dítě podle § 34a zákona o důchodovém pojištění je dána výkonem osobní péče o dítě přesahující v součtu nejméně 1 rok, aniž by po tuto dobu byla dítěti poskytována srovnatelná péče další osobou.
29. Žalobce byl ve věci úspěšný, ale žádné náklady mu nevznikly, proto soud rozhodl o nákladech dle § 60 odst. 1 s. ř. s. tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Pokud svým významem kasační stížnost podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud pro nepřijatelnost (§ 104a odst. 1 s. ř. s.).

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s.ř.s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Praze dne 28. 2. 2025

Mgr. Kamil Tojner, v. r.
soudce